

'Kies voor het gemodder'

TEKST WILFRED VAN DE POLL – 04/10/13, 00:00

Een duurzame toekomst is te belangrijk om aan politici over te laten, vindt actiegroep Urgenda. Ze wil de Nederlandse staat via de rechter dwingen het energiebeleid groener te maken. Een goede zet?

Het Nederlandse energiebeleid is niet een kwestie voor de Tweede Kamer, maar voor de rechtszaal, meent Urgenda. De actieorganisatie vindt dat nog steeds democratisch; de rechterlijke macht noemt ze de 'derde pijler' van de democratie. Maar in beginsel kom je in een democratie tot een besluit via overleg en debat. De rechterlijke macht is er om corrigerend op te treden als iemand zich niet aan de regels houdt. Urgenda draait de zaken om: de organisatie schakelt het recht in om de eigen visie erdoor te krijgen.

De organisatie rechtvaardigt deze stap met een alarmistische boodschap van een naderende ramp. Zij weet zo zeker dat die voor de deur staat, dat ze het onverantwoord vindt nog langer te debatteren. Als je op een ravijn afrijdt, is het dom om te gaan discussiëren of er wel een ravijn bestaat - dat is de gedachte. Klimaatverandering vraagt om daden. Zo niet goedschiks, dan kwaadschiks.

Het minste dat je hierover kunt zeggen is dat het een nogal arrogante houding is. Zij is in aanleg totalitair: je claimt het absolute gelijk en schuift de procedures om je gelijk te toetsen aan het inzicht van anderen aan de kant. De veronderstelling is dat alle feiten op tafel liggen, dat onze kennis zeker is en dat de toekomst vastligt. Het wereldbeeld is gesloten, deterministisch. Maar we leven in een onzekere wereld en wetenschap is per definitie onaf. Begrijp me goed, ik ben geen klimaatscepticus en ik vind dat er iets moet gebeuren aan de CO₂-uitstoot. Maar ik heb daar argumenten voor en alleen het uitwisselen van argumenten kan ons verder brengen. Wat moeten we precies doen? Wat is haalbaar, wat kan helpen en hoe zie je erop toe dat het inderdaad helpt? Definitieve en onfeilbare antwoorden op deze vragen zijn er niet.

'Blijven we nog zeuren over de hypotheekrente als straks de huizen op de bodem van de zee staat?', schrijft iemand die solidair is met Urgenda. Een tekenende uitspraak. Ik vind het een kwalijke suggestie dat alle andere problemen zouden moeten wijken tot we het klimaatprobleem hebben opgelost. Alsof bijvoorbeeld economische ongelijkheid of het asielprobleem géén urgente vragen zouden zijn.

En trouwens: als ze dat wel zijn, moeten we bij deze kwesties dan ook het democratische debat maar overslaan? Wie bepaalt wat urgent is? Dit is een heilloze weg.

Urgenda stelt wel een belangrijk punt aan de orde. Democratie leidt snel tot het idee dat elk standpunt evenveel waard is. En inderdaad: dat niemand een directe toegang heeft tot de waarheid, is het uitgangspunt van de democratie. Maar dat betekent niet noodzakelijk relativisme. Als het gaat om de vraag wat waar of goed is, kun je niet zeggen: iedereen heeft wel een beetje gelijk. We debatteren met elkaar over wezenlijke vragen en daarbij staat ons leven op het spel. Daar wijst de actie van Urgenda op.

Deze situatie moeten we zien uit te houden, in plaats van op te willen lossen. In een wereld waarin alles relatief lijkt, moeten we het absolute blijven veronderstellen, maar tegelijkertijd erkennen dat we dit nooit rechtstreeks kunnen benaderen. Dus ja: er bestaat een waarheid, maar nee: niemand heeft die in pacht. Overleg en debat is de enige weg voorwaarts.

Erik Borgman is hoogleraar theologie aan de Universiteit van Tilburg

In de jaren tachtig, toen ik studeerde, werden we om de oren geslagen met rapporten van de Club van Rome, waarin het steevast vijf voor twaalf was. Dat is nu alweer een tijdje geleden en de klok tikt nog. Achteraf gezien was al die bangmakerij belachelijk. Om nu, dertig jaar later, weer te beweren dat het einde nadert, is lachwekkend. In feite was het nog nooit zo aangenaam en schoon in Europa als nu. We staan er qua milieu beter voor dan honderd of vijfhonderd jaar geleden.

Veel duurzaamheidsdenkers zien in klimaatverandering zo'n urgente kwestie dat ze al het democratische geneuzel het liefst zouden overslaan. Bij mensen als Urgenda-directeur Marjan Minnesma proef ik teleurstelling in het vermogen van de Nederlandse politiek om in actie te komen. Die is misschien terecht, maar wat moeten we anders? Vanuit welke hogere orde moeten dan de beslissingen worden genomen? Welke commissie gaat ons de Grote Sprong Voorwaarts richting een groene toekomst doen maken? En: wie controleert die commissie?

Want daar hebben we nu juist de democratie voor, om een dictatuur te voorkomen door middel van checks and balances. Om nu via de rechter de volksvertegenwoordiging te omzeilen, daaruit spreekt een ongeduld met en misschien ook wel minachting voor het democratische proces. Als je de redenatie van Urgenda tot in zijn uiterste consequentie doortrekt, kom je bij een enge positie uit. Namens wie moet hier de democratie tussen haakje worden gezet? Namens de geschiedenis, de mensheid, de toekomstige generaties? Feit blijft dat er altijd bemiddelaars nodig zijn, net als bij het communisme, waar een partij nodig was om de geschiedenis, die zogenaamd noodzakelijkerwijs op de revolutie moest uitlopen, alvast een handje te helpen. Ik denk niet dat we gebaat zijn bij een politburo van duurzame visionairs die ons van bovenaf bevelen dat we maar twee keer per jaar met het vliegtuig mogen of alleen nog maar met de elektrische auto mogen rijden 'vanwege het klimaat'.

Zeker, ik ben me bewust van klimaatveranderingen. Ik vind ook dat we moeten verduurzamen. Maar het kan ook anders. In Duitsland, waar ik woon, zijn ze nu bezig met de Energiewende. Een goede kennis van me zit in het management van Maimova, de energieproducent van Frankfurt. In de vele gesprekken die ik met haar heb, wordt me duidelijk dat het lang nog niet zo makkelijk is om helemaal over te stappen op wind- en waterenergie. Die overgang gaat met heel veel hindernissen gepaard. Toch lijkt het in Duitsland, met alle mitsen en maren, te gaan lukken. In feite gaat de omslag er razendsnel. En dit ondanks het feit dat de Energiewende een democratisch besluit was. Het kan dus wel.

Waarom Nederland zo weinig heeft geïnvesteerd in duurzaamheid is mij niet helemaal duidelijk. In Duitsland zijn er ook enorme financiële belangen gemoeid met de fossiele sector. Maar de mensen gingen de straat op; je raakt in Duitsland gewoon je stemmen kwijt als je niet overstapt. In Nederland is die kritische massa kennelijk afwezig. Ik snap het ongeduld van Urgenda dus wel. Moet je echt blijven wachten tot er eindelijk een keer daadkracht komt in Den Haag?

Ja, dat moet. Het gemodder van de democratie is te verkiezen boven de daadkracht van een dictatuur - ook al wordt die ingevoerd om ons van de ondergang te redden.

Elisa Klapheck is rabbijn in Frankfurt

theologisch elftal

Smalbrugge De Korte - Jansen - Kalsky Leegte - Van Vlastuin - Klapheck Tollefsen - Van der Graaf Borgman - Nissen

Zonnepanelen op een Duits dak. Elisa Klapheck: 'Waarom investeert Nederland zo weinig in duurzaamheid? In Duitsland zijn er ook enorme financiële belangen gemoeid met de fossiele sector. Maar de mensen gingen de straat op; je raakt in Duitsland gewoon je stemmen kwijt als je niet overstapt.'

Elisa Klapheck
Erik Borgman